

SIKLÓS JÁNOS:

A PUSZTA SZÉLÉN

Megálltam a »Nagyút« enyhén meredek oldalán, a pusztai sor előtt. Leckeritással határolt kis kertek sorakoznak itt egymás mellett. Nagy életmeneküléseim színhelyét most már puha fátlyával betakarta a neszietlenül érkező este. Lépteim koppanására kutya vakkantott. Etel nemem háza előtt az udvaron. Az ősz asszony kinézetét a félrehúzott nyári fírhag mögül, a gyalogjárót kémlelte. Félrehúzódtam a villanyoszlop mellé, hogy ne lásson. Elhagyta a nézőlődet, befordult a konyhába, aztán Matyi fiának csintalan lurkójával pörölt, mert nem akarta mosni utcaporosz lábát a labor hideg vizében.

Már-már benyitottam a kapun, hogy jóestét köszönjek Etel nénémnek... de meggondoltam magam. Maradok még a pusztai sor akácosai között, meg késő is van már hivatalos vendég fogadására.

Szép nyáreste ölelte körül a szélső sor háza, koromfekete kis ablakszemek néztek a pusztai ernyedt nyugalmát. S a látóhatár mögül a túlsó végen vörösen erklődött fel a kerek hold. Innen úgy láttam, hogy a gyevi kukoricából bűt elő pihenit, frissen, meg reggelre fáradtan, sapadnan húzódjon el a város nyugati táján, valahol az állomás környékén.

Sok estét értem itt a pusztai szélén, nyugalmas, egyhangú estét. Mert ide-idejártam felnőtt fővel is, ha úgy hozta a dolog sorsa, ideje. Jöttem Pestről — az ember-sűrűs forogtagból, lármás magyar zsibongásból, kicsinyes túlekedésből... Különösen amikor nagyon kupansuhintott az élet. Erre vettem utamat olyankor is, mikor mérgezett kis tühegygyel szürkálgtattak semmirevaló liliputok, akiknek lelki mocskától megbetegedhet egy egész ország.

Nem is tudom, hogy mi ez a pusztai? Talán a nyugalma, ereje, gyerekkori emlékek őrzője, a természet mozdulatlan, szótlan darabja csalogatott ide. Órák múltak így, és a nyár ragyogó csillagai alatt heveredtem az éjjeli hűlt levegőjében... Nem nyaldostam sebeimet sohasem, nem is kerestem rá irt vajkások módján — de annyi szép és egészséges, életdícső gondolatot szült ilyenkor a pusztai, hogy öngyújtóm kanócának porladásáig csak ezrednyiét vettem kuszá betűkkel noteszos papírra... Sejtlemesen igaz, megejtően bájos a pusztai éjjel, fülbecsöngő némaságával.

Ezről évre minden nyáron járom az éjjelben pihenő utcákat a pusztai közelében, ismerem az udvarokba húzódozó házakat, meg az alvó családokat... Vagy talán nem egészen így van már?

A házakat olyan elegáns, szép építésűnek láttam én régen, legalábbis a két-három ablakosokat, hogy mindig megcsodáltam szépségüket, s most, az utóbbi években mintha megtöpredeket volna a szép házak. Kisebbség lettek a gyerekszememből még nagy épületek, pedig nem változtak azóta... Talán a nézőpont változhatott. Sok-sok európai nagyváros palotáival összemérve valóban picik a zsúpon vert, vályogból készült, földes szobácaikat őrző fehér falak, alacsony galamb-cserénes tetők... De nem idegenek. Nagyon ismerősök és talán azok maradtak, amíg eszem mozgása eleven, ép marad...

Elhagytam most a »Nagyút« mentét és ballagtam a kora esteiben szűk kis utcán ki a gyevi útra. Az ismerős házakból villanyfény szűrődött ki a legtöbb estében... S én most már

nem tudom, kik ülnek bent az asztal körül, meg a konyhában a saroklőcán. Kovácsné már elköltöztek, öreg Szűcs meg valamelyik temetőben pihen a sátorhordók nehéz fátadalmát... Gárgyánék is beljebb húzódtak a városba, Balánékat meg szétszórta az élet, egyik-másikójukat megezte a háború... Bozsók is elhagyták régi földüket, meg a Józsaék is, meg a régi telep többi »őse« — akik megteremtették a pusztai szélén elzött harminckét-harminckégy évvel Szeged szabad királyi város drágán adott földjének kétszáznegyven szögletes parcelláin a pusztaszéli telepet.

Már nem köszönhetek a kiskapuban állókra, pöndülős korom ismerőseire... nyomorgó sorsosaimra, mert elszórártak, szétrasztotta őket az élet sodra, elmúlt évtizedek változásokat teremtő sok-sok ezer napja.

Horváth néném só-termetével nem térül-fordul az ötvenkettős utca derekán, ahova egy csipet sóért szaladtam, vagy egy kis »kalány« pirospaprikáért, ha kevés volt a tarhonyás krumplihoz. S milyen szívesen adta, mennyire szívesen, nem várt érte semmit, mert ott nem tudták — és ma sem tudják —, hogy »kéz kezét mos« szolgálóként vizontszolgálat jár. Ott az egyszerű emberek tisztá lelke élt és él, segíteni akarásukat őszinte vágy diktálta, mert mivel is viszonozhatták volna a »népkonyhás« magyarok egymásnak adott csipet sóját, vagy négy szem krumplijukat. Azzal a becsülettel, hogy ha lesz, visszahozom. Érdekes, hogy mindig viszárvittek, mert ez is a becsülethez tartozott... Nem volt meg ott a »kitanultak« rafinériája, agyafúrt ravasz-sága és ma sincs meg, ne is legyen. Maradjanak olyan jelleműnek, amilyenek én gyerekkézzel tudtam: kótszta lelkeik, nagyok és igazak — a kitanult, ravasz kis törtéttökkel szemben, jelentsék nekem és másoknak is a bizakodó, dolgozó, egy-másért élő embert, a pusztaszélieket.

Újak az arckok, ismeretlenek az asszonyok, meg az emberek... A gyevi tanyákról, meg a tápai rétről húzódtak be, ide a pusztai szélére a város alá. A köröltés rampájától le egészen a poros »Nagyúti« majd mindenki új honos, alig maradt régi... Csak azt nem tudom, hogy a gyevi tanyákkal mi történt? Kik húzódtak ki oda, a távolságok és az őszi sártenger birodalmába? Erdemes volna ezt megfejteni egy okos néprajz-sznak... Hálás téma lenne. Így jártam gyerekkori barátaimmal is. Széjjelfutottak, ki erre, ki arra, alig látok közülük egyet-egyet. Elpusztultak a háborúban, elkerültek az ország ipari vidékeire, városi rengetegbe és csak kevesen mentek ki a földre.

Most nem hangosak a játszótérek, nagy paréj veri fel a régi grandokat, nem patog úgy a »foci«, mint egykor. Most nem az utcán élnek... nem a kútsarki villanylámpa alatt tanyáznak céltalanul, unalomban, mint régen. Nincsenek már meg a lányok, majdsak valamenyi elment onnan, a pusztai mellől. A maradtakból is asszonyok lettek, megbarázdált homlokkal, sok kis puájával, egyik-másik még megismer, üdvözlőjük egymást, de aztán valahogy elapad közöttünk a szó, mintha nem lenne kö-

zölni valónk egymással. Talán félszegek, viruló lányságuk időbe veszett szépségét siratják magukban? Vagy fáradt hátuk hajlatát szégyellik? A régi, kötekedő évődések sajátos udvarlásán pirulnának még most is? Nem tudom. Hiányoznak a háborús évek csapodár menyecskei is a pusztai széléről. Egészséges, fiatal, életre vágó menyecskek, akiket férj nélkülötött tette a háború... Elsodródtak innen a telepről... oda, ahol megtalálták boldogulásukat.

Későre jár az idő, még apám hajlékát nézem, köszöntöm fehér hajú anyámat, az »alapító« telepeseket.

Eg még a lámpa, fénye a barackfán pihen. Tudom, hogy most megdorgálnak, mert ritkán vetődök erre, ide közéjük. Tiltakozom majd, pedig tudom, hogy igazuk van. Magukban maradtak, kinn a pusztai szélén, a régi házban, szomorú és derűs emlékekkel. Hét gyereket, két évtizedes nevelésnek tengernyi kinjából és örömeiből csak az emlékek maradtak.

Ismerős a kert, a fák, még a járda téglái is külön-külön, meg a ház és a kis szobák, ahol azelőtt annyit minden történt... Banális gyerekségek, nagy életre készülődések... és végtelenül szomorú összeroppadások. Dölyfős legénykedések, boros bankodások, sírós panaszok, amit anyánk vállán mondtunk el valamennyien, gyerekesen, őszintén.

Itt is csönd van. Nem mozdul semmi, csak az ülő mocorgó tyúkok jelzik az életet. Olvasgatnak a szobában kettő, anyám meg apám. Amint belépek, abahagyják és ahogyan megjósoltam, kezdődik a szemrehányás.

Alázatosan hallgatok, nem szólok ellenük, pedig most volna mehetszem, és panaszkodni valóm még több, de nem merek. Sajnálom őket. Érzékeny idegeiket nem fárasztom kis egyéni ügyeimmel. Nevette ütöm el a nagy kérdéseket, vagy az aprókat, derűre hangolom életük egyhangúságát és aztán szokás szerint megnézem a konyhát, keresem a harapnivalót, mint régen — sáskavágyú koromban — és ugyanott találom, ahol ezelőtt huszonöt esztendővel.

Körülnézegettem a falfakat, megsárgult kartonon rányából nézegető családi képeket és indulásra fogom magam. Megelégettem a nyugalmat, az elnyúlt, lusta csöndet... ezt az idegesség nélküli világot. Megveszekedett lélekkel kíváncsom a megszokott zajos, háborgó mindennapjaimat, a tépő, lüktető életet.

Alig mozdul a levegő az utcákon. Halvány-bágyadt fénnel jelzi az utat egy-egy utcai lámpa. Nyugalom ül a kis házakban, alig látni járkáló embereket.

— Mi húz engem ide? — kérdeztem magamtól a sötét utcán.

Apám háza? Tagadhatatlan, az is. A gyerekkor soha vissza nem tért emléke? Az is. És még mi?

Fogalmaztam szabatosan a választ az országút betonján távolodva a pusztától:

— Az emberek kötnek ide. Ismerősök és ismeretlenek... A fajtám! Robotosok, tiszta lelki, igaz emberek, akikben annyi az erény és a becsület, hogy mindig tanulhatok tőlük. Boldogságra vágyó, jó szót kíváncsi, hálás munkás emberek élnek itt... Ők kötnek ide.

Apám háza, meg a gyerekkor, meg az élet nemeslelkű alkotói, akik előtt csak levetett kalappal állhat meg minden ember.

Dicsértessek a nevük mindörökké!...

Újabb üzembrész készült el a Kábelgyárban

Elkészült a Kábel- és Sodronykötélgár szegedi telephelyén újabb üzemegegye, a varniscsögyártó részleg. Kedden két és fél hetes tapasztalatszerésre, helyesebben átkepzésre küldenek egy tiztagú munkáscsoportot a budapesti üzembe. Ha ezek a munkások visszatérnek Szegedre, augusztus 21-én megkezdik munkáját a varniscsögyártó üzem első részlegén. Az év végéig párhuzamos gyártás folyik majd a budapesti gyárral, azonban december 31-ig teljesen Szegedre telepítik a varniscsögyártást.

Egy másik munkáscsoport már Budapesten tanulmányozza a dróthúzó üzemegegyét. Ezek a munkások augusztus első hetében térnek vissza Szegedre és megkezdik az egykori nagy lovardában a dróthúzógépek felszerelését.

„Nyomravezető tyúkok — jégreszaladt tenyérjások”

— Lelkem, maga meg van rontva, de oda se neki, majd segítünk mi a zaga baján! — biztatta két szegedi nő az idős Almási Józsefné, Deszk, Tánács utca 8. szám alatti lakost. E meglehetősen észrevetelt a tenyér vonalaiból szűrte le Jakab Franciska és Jankó Gizella, Szeged, Szilléri sor 30. szám alatti lakos. Már régóta nem dolgoztak, hanem vadászterületül a Szeged környéki községeket szemlítették ki, bíva az emberi hisékenységen. A jósók mézesmázos szavai során a deszki házacskában is hamarosan előkerült néhány ruhanemű és élelem, de a legjobb fogást két szépen fejlett tyúkkal érték el. Azt mondták ugyanis, hogy a megrontó személy nyomára bűnvádi eljárást indított.

Életmentők a Tiszán

Két felnőttet és öt gyermeket mentettek ki a homokkitermelő munkások

Már több napja a Maros torkolatánál dolgozik a Szeged nevű kotróhajó. Szerdán a gép munkái arra lettek figyelmesek, hogy egy csónak meg akarja előzni a kotrót és úgy akar áthaladni a Tisza bal partjára. Mint később kiderült, Gitai Zoltán Szeged, Bécsi körút 25 szám alatti lakos egy csónakban hetedmagával indult el a Tisza jobb partjáról a bal partra. A csónakban két felnőtt és öt gyermek volt. Amikor a kotrógép előtt haladt el a csónak, a víz sodra elkapta és rádobta a kotró horgonyköteleire. A lakikban ülők ijedükben annak egyik oldalába futottak és ezért a lakik felborult. A két felnőtt

és az öt gyermek is a kotró alá került, de a sebes víz kiszorította őket. Közülük Szendrei Erzsébet 5 éves és Horváth Mária 4 éves kislányok többször is a víz alá meledtek. A többiek egymásba kapaszkodva kiabáltak segítségért.

A kotrón dolgozó munkások, látva a balesetet, azonnal ladikokba ugráltak, hogy mentsek a fuldoklókat. A két kisgyermek már negyedszer bukkott a víz alá, mikor sikerült őket elkaptak. Ez történt a többiekkel és a mentésükre sietett Gitaival is. Ő ugyan jól tudott úszni, de a fuldokló gyerekek majdnem őt is magukkal húzták a mélybe.

Dicséret illeti életmentő munkájukért a Szegedi Homokkitermelő Vállalat dolgozóit, Makai Lászlót, Kovács Imrét, Lamberg Ádámot, Mészáros Ferencet és Turi Vincét, akik önfeláldozó és bátor közbelépésükkel megmentették hét ember életét.

A rendőrség révőre ismételt felhívja a csónakázók figyelmét, hogy ladikba, vagy egyéb vízijárműbe csak annyi személyt ültessenek, amennyire csónakigazolványuk engedélyt ad. A csónakot pedig a Maros-torkolat környékén fokozott óvatossággal kormányozzák, mert itt a Tisza medre szűk és a víz igen gyors. A Szeged kotróhajó dolgozói már az említett baleset óta is három ízben voltak szemtanúi annak, hogy a kotró előtt elhaladó ladik felborult, mert a vízijárművek vezetői nem hallgattak a figyelmeztetésre.

